

مطالعه سیر تحول و مبانی اندیشه‌های فقهی معاصر در مسأله مالکیت معنوی

(تاریخ دریافت ۱۴۰۱/۰۲/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۱/۰۶/۰۶)

سیدرضا میرعظیمی^۱

چکیده

هدف از پژوهش حاضر مطالعه سیر تحول و مبانی اندیشه‌های فقهی معاصر در مسأله مالکیت معنوی می باشد. رو تحقیق توصیفی تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه ای می باشد. بررسی‌ها نشان داد بازخوانی رویکردهای فقهیان و سیر تحول اندیشه‌های فقهی ایشان و پیشینه تاریخی در زمینه مالکیت معنوی، نشان می‌دهد که ایشان در زمینه مالکیت معنوی از مبانی مختلف و متفاوت پیروی می‌کنند. چنانکه در بررسی مستندات نیز دارای مبانی روشی متفاوتی هستند. مبانی اندیشه‌های فقهی معاصر در مسأله مالکیت معنوی را دو ساحت مبانی معرفتی و مبانی روش شناختی قابل بررسی است. مبانی معرفتی به پیش فرض‌ها و نگاه کلی و زیر بنایی فهمنده و مفسر متون دینی، در بحث ما دانشیان فقه، به ماهیت مالکیت و مسائل بنیادین پیرامون مالکیت اطلاق می‌شود و مبانی روش شناختی به بنیان‌ها و پیش فرض‌های روشی دانشیان فقه در کشف شریعت و به بیانی سنجه‌های استنباط و استخراج اراده شارع می‌پردازد. برخی از نویسندگان اگرچه به صراحت در بحث مالکیت فکری به مقاصد شریعت اشاره ای نکرده اند ولی استدلال آن‌ها بر مشروعیت مالکیت فکری را می‌توان در قالب مقاصد شریعت معنا کرد. یکی از مبانی که می‌توان در اعتبار بخشیدن حقوق مالکیت‌های فکری استفاده کرد، در نظر گرفتن مصالح اجتماعی است. برخی از فقها به این مبنا درباره اعتبار حقوق مالکیت معنوی اشاره کرده اند. از سوی دیگر بر اساس حق کرامت انسانی به مخترع این حق داده می‌شود تا با توجه به عملکردش به نتایج مطلوبی برسد و بتواند از سوء استفاده از آن جلوگیری کند. در مالکیت معنوی این اجازه داده شده تا براساس شأن انسانی و اخلاقی مخترع بتواند به اندیشه‌های نوینی برسد.

واژگان کلیدی: مالکیت معنوی، اندیشه‌های فقهی، مبانی معرفتی مالکیت معنوی، مبانی روش شناختی مالکیت معنوی